

**ingmar
bergman**
**hodina
vlků**

Ingen

V překladu
Zbyňka Černíka

Hodina vlků

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

 KNIHA ZLIN

Ingmar Bergman

Hodina vlků – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2018

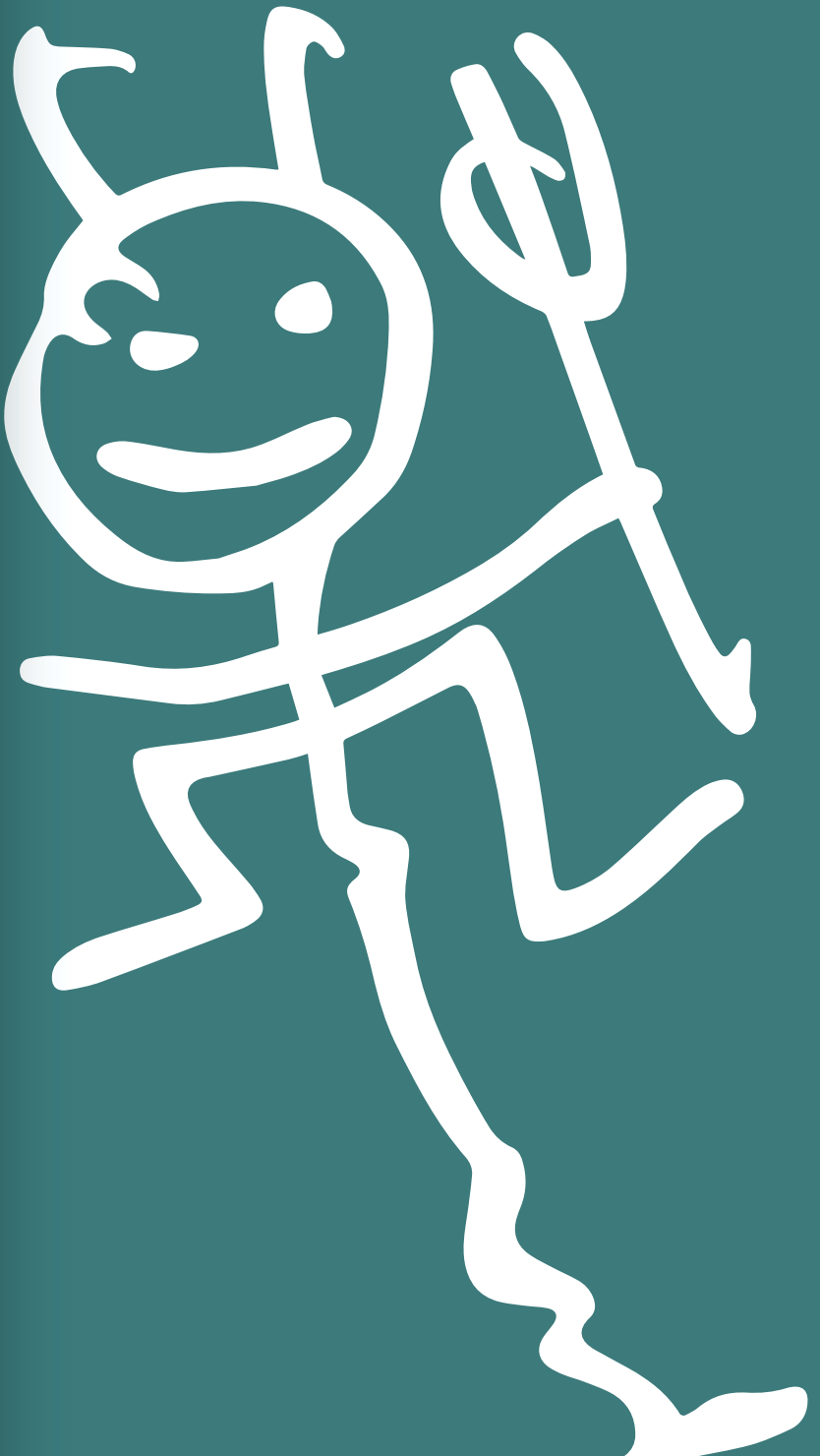
Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA a.s.

FLEET

**ingmar
bergman**

hodina vlků

SWEDISH
ARTSCOUNCIL

Published with the financial support
of Swedish arts council

Published by agreement with Hedlund Agency

Copyright © Ingmar Bergman, 2018
Translation / Epilogue © Zbyněk Černík, 2018
Photos © Louis Huch, Arne Carlsson

obsah

9

hodina vlků

49

hanba

103

náruživost

143

ze života loutek

217

doslov

Bergmanovy scény

ze života lidských loutek

igen Charles.
~~Grejorna.~~
HANGA
ALENIUS
famp
LAGERLUFSAN
HEIDENJAN
HAN
SERIER
hammer

Hodina vlků je hodina mezi nocí a svítáním. Je to hodina, kdy umírá většina lidí, kdy spíme nejhlubším spánkem a kdy zlé sny jsou nejskutečnější. Je to hodina, kdy nespavce pronásleduje nejtěžší úzkost a kdy přízraky a démoni jsou nejmocnější.

Hodina vlků je také hodina, kdy se rodí většina dětí.

prolog

(1)

Alma podá návštěvníkovi šálek kávy, po stole k němu přisune cukřenku a ztěžka a unaveně se posadí. Chvilku si prohlíží svoje ruce, pak vzhledne a upře na návštěvníka pohled. Zavrtí hlavou.

ALMA: Ne, nevrátím se. Proč bych to dělala? Žili jsme spolu v tomhle domě skoro sedm let. V zimě se můžu přestěhovat na pevninu a pracovat v obchodě. Dělala jsem to tak už dřív, když jsme nevycházeli s penězi. (Zničehonic se usměje.) Nevím nic víc než to, co jsem vám už pověděla. A deník jste přece dostal. (Posunek směrem k návštěvníkovi.) Doktor říká, že se dítě narodí za měsíc. Na prohlídce jsem byla v květnu, než jsme naposled jeli sem. Vzpomínám si, že jsme sem jeli v pátek, poněvadž jsem paní Broströmové pomáhala v obchodě dávat zboží do regálů – to chodí vždycky v pátek. Pak jsme se sbalili a vyrazili na cestu. Bylo to dost pozdě večer, někdy kolem desáté, ale ještě bylo světlo. Říkali jsme si, že tu zůstaneme do srpna. Obvykle jsme úplně sami – Johan se nikdy nechtěl s nikým stýkat, trochu se bál... Líbilo se mu, že jsem taková zamlklá. Líbilo se mu, že... (Mlčky sklopí pohled, po chvíli pokračuje.)

(Odteď doprovázejí repliky ad libitum filmové záběry.)

Na ostrov jsme dorazili kolem třetí ráno. Zrovna vyšlo slunce. Z kůlny na břehu jsme vytáhli trakař. Ujal se nás Broström a pomohl nám vytáhnout zavazadla na kopec. (Odmlčí se.) Když jsme dorazili k domu, potěšila nás rozkvetlá jablň. (Chvilku mlčí.) Potom jsme na záhoně pod oknem kuchyně objevili nějaké stopy. Johan se trochu rozzlobil, ale pak jsme na to už nemysleli, dokud... (Odmlčí se.) Všechno bylo celkem v pořádku a byli jsme rádi, že jsme zase doma. Johan byl možná trochu neklidný, to

byl vždycky, když mu nešla práce od ruky. A v poslední době mu opravdu od ruky moc nešla. Hrozně špatně spal. A měl strach. Jako by se bál tmy. V posledních letech se to dost zhoršilo. (Odmlčí se a zamyslí.) Žili jsme velmi pravidelným způsobem života. Vstávali jsme brzy ráno. Já jsem vždycky udělala snídani. Johan si pak vzal práci, odešel a já jsem uklidila, připravila oběd a donesla mu ho.

první dějství

(2)

Johan a Alma na příkrém skalnatém břehu. Je kolem poledne, pálí slunce.

JOHAN: Vidiš? Tamhle u břehu je něco žlutého. Šel jsem si to tam prohlédnout, ale zmizelo to. Jenže odsud to vypadá žlutě. Už se s tím žlutým flekem trápím několik hodin. Almo, vidiš něco žlutého? Ne. Ale bez té žluté, bez té žluté skvrny ztrácí celé plátno smysl. Nemůžu to tam dostat. Pravděpodobně je to tím, že všechno je od začátku špatně, špatně jsem si to celé rozvrhl. Samotnému mi připadá, že se něco zvirtlo. Včera si to sem přištrádovala koza a civěla, jak pracuju. Tvářila se tak posměšně, že jsem na několik hodin ztratil chuť do práce.

Později odpoledne u domu. Pořád ještě silně, téměř sžíravě pálí slunce.

JOHAN: Tahle stará chalupa člověka hrozně uklidňuje. Myslíš, že ne? Sedět tu takhle opřený zády o stěnu a přes košili cítit teplo. Skoro jako bych se opíral o velkou mírumilovnou bytost. O jakousi bahnici, Almo. Večer co večer zalézáme té bahnici do břicha. Chtěl bych někdy angreštový krém. Mohla bys ho udělat? Almo, drahoušku, ty jsi vážně báječná. To teda jsi. Ukaž se mi. Neběhej pořád ven

a zase dovnitř. Proboha, ty ale vypadáš servilně. Čemu se směješ?

Popadne ji a sevře v náručí. Alma klade slabý odpor, ale téměř ihned se zklidní a udělá si pohodlí.

JOHAN: Já vím, mám tě malovat. Nakreslím krk, ramena a záda. Sedni si tamhle. Není ti zima? Já to věděl. Vidíš tamhletu černou zeď nad mořem? Ne, nenarovnávej se. Sed jako obvykle. Vyčesej si prosím tě vlasy, abych ti pořádně viděl krk. Tak. Počkat, kde mám brejle? Zase se mi rozbila jedna nožička. Brzy se mi úplně rozpadnou. Sed klidně. Kdybych tě den po dni trpělivě maloval...

(3)

V chalupě. Je už pozdě večer. Za okny letní světlo. Johan si vyndal blok plný kreseb.

JOHAN: Kolik je hodin? Čtvrt na čtyři? Neusni mi tu, zlato! Právě v tuhle dobu... (Alma zívá.) Podívej se, tohle jsem ještě nikomu neukázal. Namaloval jsem je. Pojď se podívat. Tohle je nejobvyklejší postava. Je skoro neškodná. Nejspíš homosexuál. Pak tu mám starou dámu, tu, co vyhrožuje, že si sundá klobouk. Víš, co se v tom případě stane? S kloboukem si sundá i tvář, rozumíš. Tady vidíš toho nejhoršího. Říkám mu ptačí muž. Nevím, jestli má opravdický zobák, nebo jen masku. Je pozoruhodně hbitý a prý je to příbuzný Papagena z Kouzelné flétny. Ostatní: masožravci, blanokřídlí. Učitel s ukazovátkem v kalhotách a všechny ty klábosící ženské, tvrdé jako ocel.

Johan se odmlčí, sedí bez hnutí a zírá z okna do nočního světla.

Alm je trochu zima, ale neodvážívá se pohnout ani promluvit.

JOHAN: Musíš zůstat ještě chvílku vzhůru. Zhruba za hodinu se rozední a já budu moci usnout. Minuta je vlastně obrovský časový úsek. Počkej, teď začíná, deset vteřin, tyhle vteřiny, vidíš, jak dlouho trvají? Minuta ještě neskončila. Teď konečně. Už je pryč.

ALMA: Už dlouho přemýšlím o jedné věci. Posloucháš mě? Jde o tohle: Jsme spolu už sedm let. Ne, o tom jsem nechtěla mluvit. Už vím. Není to tak, že staří lidé, kteří prožili celý život spolu, se začnou podobat jeden druhému? Nakonec toho mají tolik společného, že jejich myšlenky, ale i jejich tváře vypadají stejně. Čím myslíš, že to je? Kéž bychom natolik zestárli, že bychom oba mysleli myšlenky toho druhého a měli seschlé, scvrklé a naprosto identické tváře. Co ty na to? Ty spíš?

(4)

Druhý den ráno. Když se Alma probudí, je Johan už pryč. Alma vstane a jde se na kopec umýt. Stojí tam stará paní v červených šatech a velkém klobouku, který jí zpola zakrývá obličej. Opírá se o hůl.

STARÁ PANÍ: Netvařte se tak vyděšeně, holčičko. Já nekoušu. Vezměte mě za ruku. Vezměte mě hned za ruku. No konečně. Znáte mou ruku? Prsty, žíly pod kůží? Pořád ještě se mě bojíte? No jo, v mém věku má člověk trošku studené ruce. Každopádně je mi dvě stě šestnáct let. Co to povídám, chtěla jsem říct sedmdesát šest. Ale teď půjdu dál. Co jsem to chtěla říct? Jo, už si vzpomínám! V jeho černé tašce přes rameno, která stojí pod postelí, je blok s kresbami, které jsme viděly v noci. Chce je roztrhat. Řekněte mu, ať to nedělá. *Nebylo by to dobré.* A ještě jedna věc. V té tašce si taky schovává deník. Přečtěte si ho. Ale neprozrazujte mu, že jsem vám to řekla já. Nedůvěřuje nám. To je jeho velká chyba. No. Nezapomeňte, co jsem vám řekla. Ne, nechodte se mnou. Bude to moc namáhavé. Pro mě.

(5)

Dům.

Alma vyhledá Johanův deník a dá se do čtení. *Deník začíná náhle ve středu 22. července.*

Zrovna jsem byl nemocný. Nijak zvlášť, ale přesto to bylo nepříjemné. Nicméně teď už jsem zase na nohou (i když se mi podlamují). Ráno jsem se jako obvykle vydal ke staré navigační značce u Kallängenu.

Několik hodin jsem pracoval zcela nerušeně, když se na břehu objevil nějaký člověk. Namířil si to ke mně, a když ke mně dorazil, zdvořile pozdravil.

VON MERKENS: Promiňte, že ruším, ale už několik dní zvažuju nejvhodnější způsob, jak se k vám přiblížit. Nakonec mi přišlo nejslušnější jít rovnou k věci. Především chci zdůraznit, že patřím k vašim obdivovatelům. Možná si netroufám říct: k vašim nejzapálenějším obdivovatelům. Jmenuju se von Merkens. Baron von Merkens. Jak asi víte, právě mně patří tenhle ostrov. Bydlím ve starém zámku na severní straně. Rozumíte, vidíte? Výborně. Neměli byste s vaší paní chuť k nám někdy přijít na prostou večeři? Můžete si sám určit kdy. Ujišťuju vás, že to bude velmi prostinké. Ale můžu vám nabídnout dobré víno. A jsme proslavení našimi lososy. Vidíte?

Poděkoval jsem za baronovo vlídné pozvání.

Nadzvedl klobouk a vzdálil se stejnou cestou, kterou přišel.

(6)

Dům.

Alma listuje v deníku a pokračuje v četbě.

Čtvrtek 27. července. Horký zamžený den.

Vzhlédl jsem od práce. Naproti mně seděla nezvykle krásná plavovlasá žena.

Chvíli se na mě dívala a pak si začala rozepínat živůtek a obnažila si levý prs.

VERONIKA: Vidíš tu modřinu? Musíš dávat pozor, miláčku. Nebo to skončí katastrofou. Už si nepamatuješ?! Šla jsem v zelených brokátových šatech na večírek. A potom mi dalo hroznou práci vyčesat si zase vlasy. A zapomněla jsem si tu rukavice.

JOHAN: Rukavice. Počkej chvílku. Dal jsem si je do kapsy kabátu. Asi tam ještě budou.

VERONIKA: Dostala jsem dopis, musím ti ho ukázat. Poslali ho včera. „Vy nás nevidíte, ale my vás vidíme. Může se stát ta nejhanebnější věc. Sny můžou vyjít najevo, konec se blíží. Prameny vyschnou a vaše bílá stehna budou smáčet jiné tekutiny. Tak je to rozhodnuto.“ Když jsem to četla, udělalo se mi skoro nanic. – Máš tak horké ruce. Nemáš horečku? Vždycky když se s tebou mám sejít, jsem hrozně rozrušená. Chápeš to? Chodím celé odpoledne jako ve snách a všechny povinnosti začnou být neskutečné a nesmyslné. Buď od té dobroty a pomoz mi se zipem. Vždycky se mi zadrhne.

Nenasytně a netrpělivě jsme se pomilovali. Pak jsme mlčky, pohrouženi do vzdálených myšlenek, leželi vedle sebe. Na chvílku jsem si zdříml.

(7)

Když jsem se probudil, byla ta tam. Oblékl jsem se a vydal se domů. Pěšina vede nízkým křovinatým lesem, který žije z písku a krčí se před mořskými větry. Stromy nedosahují ani výšky člověka, jsou to zakrslé chudinky. Před očima mi jiskřilo odpolední slunce a od moře se ozývalo dunění. Nad svými hnízdy se s křikem potáceli

mořští ptáci. Obrátil jsem se a zjistil, že za mnou někdo jde. Byl to vysoký hubeňour ve vybledlém staromódním trenčkotu. Zastavil jsem se, aby mě mohl předejít. Ale on se taky zastavil, přímo proti mně.

HEERBRAND: To je ale víchř! Ale je to hezké, vidíte? Pro malíře to musí být vysněné místo. Vy tu přece žijete už dlouho. Člověk se takříkajíc vrací na místo činu. A páchá další zločiny. Vypadáte unaveně. Nepřepínejte se. V našem věku se doporučuje určitá opatrnost. Mládež je přece jenom otrlejší. Víím, o čem mluvím, jmenuju se Heerbrand a jsem kurátor. Sahám lidem na duši a obracím jim ji naruby. A co člověk vidí? No, to vám nemusím povídat. Chci říct, že jste přece umělec. Znáte lidské srdce. Kdo by neznal vaše studie tváří, o autoportrétech ani nemluvě? Proč se na mě tak díváte? Zlobíte se? Nejsou to nervy? Trápí vás něco? Vypadáte dost nemocně.

Obrátil jsem se k tomu muži a udeřil ho. Zvedl ruce nad hlavu, aby se bránil.

HEERBRAND: Řekl jsem snad něco, čím jsem se vás dotkl? V tom případě prosím o odpuštění. Koukněte, teče mi krev z nosu. To je k vzteku. Ne, kvůli mně si nedělejte starosti, to hned přejde. Chvilku tu zůstanu, lehnu si do písku, zakloním hlavu a krev se mi zastaví. Nic vám nevyčítám, kvůli mně opravdu nemusíte mít špatné svědomí.

Když jsem přišel domů, ještě jsem v pravé ruce cítil ten úder. Alma stála na kopci a věšela prádlo. Vyšla mi s úsměvem vstříc, vrhla se mi kolem krku a políbila mě. Vymanil jsem se jí, vstoupil do domu, lehl si na postel a obrátil hlavu ke stěně...

Dům.

Alma zavře deník a dlouho sedí ve schoulené poloze. Když uslyší přicházet Johana, vyděsí se. Deník schová.

(8)

Dům.

Za okny prší. U večere Alma vytáhne účty.

ALMA: Asi mi budeš muset dát nějaké peníze. Ty, co jsi mi dal začátkem měsíce, mi už skoro došly, a až zase pojedeme na pevninu, budu muset zaplatit dluh v obchodě. Dlužíme tam sto sedmdesát šest padesát. A ještě za mléko. Ne, nemůžeš jen tak beze všeho vytáhnout peníze z kapsy. Musíš si pečlivě prohlédnout moje účty, abys věděl, že jsem nic nezpronevěřila. Pojď se podívat, je to důležité. Alespoň pro mě. Vezmu to zkrátka. Takže třetího jsem dostala pět set, vid'? A dal jsi mi tu deku. Byla dost drahá, stála pětatřicet, ale když musím ležet ve vlastní posteli, hezky zahřeje! Pak tu byl poslední účet z obchodu, to bylo hodně, protože když jsme sem jeli minulý měsíc, museli jsme koupit mouku, cukr a konzervy. Dělal to přes dvě stě, přesněji řečeno dvě stě devatenáct. A ještě za mléko, to máš tamhle. Potom kapesné, známky, řetěz na moje kolo, nové baterie do rádia, škrabka na brambory a ještě mýdlo, prášek na praní a kartáč na nehty. Mimochodem, musíš si koupit nový kartáček na zuby, ten, co máš, vypadá příšerně, to ti teda řeknu. Pak jsem ještě potřebovala padesát korun na narozeniny tvého syna a poštovné pětasedmdesát öre. Bez sedmi šestatřiceti to dělá pět set. Nechceš si to přepočítat, jestli to souhlasí?

(9)

Zámek.

Večere konečně skončila. Přítomní se usadili na terase, obrácené k moři. Von Merkens uvítal Almu a Johana srdečným úsměvem.

VON MERKENS: Vida, tady máme naše čestné hosty. Do-
volte, abych vám představil svou paní Corinne.

Baronka von Merkensová jim podala útlou, poněkud vlhkou hubenou ruku. Byla velmi štíhlá a její černé šaty s velkým výstřihem odhalovaly silně propadlá ramena a pergamenovitě seschlou, žlutě opálenou pokožku.

Měla úzkou tvář se zvláštníma velkýma očima a vystouplými lícními kostmi. Velká, silně namalovaná ústa. Tmavé vlasy učesané a natupírované podle poslední módy. Její krása byla neobvyklá a maličko děsivá.

VON MERKENS: A tohle je moje matka.

Von Merkensova matka vykazovala stopy zmizelé krásy, ale nelítostnými černými očima a ostrým, poněkud vystouplým nosem nejvíc ze všeho připomínala starého papouška. Měla neuvěřitelně arogantní ústa a na sobě krátké večerní šaty z ohnivě žlutého silného hedvábí. Na krku a zápěstích těžké šperky, o jejichž pravosti se dalo pochybovat.

VON MERKENS: Můj bratr Ernst.

Zmučená tvář, bledá a utopená v sádle. Z mžourajících štěrbin očí hleděla téměř k smrti vyděšená duše. Nad širokým lesklým čelem se mu jako oblak kadeřily řídké světlé vlasy. Ernst von Merkens byl ožralý jako doga.

VON MERKENS: Tohle je archivář Lindhorst.

Archivář napřáhl velkou pracku, na hřbetě úplně chlu-patou. Opálený plochý obličej s boubelatými tvářemi a husté tmavé vlasy s pěšinkou našikmo patřily zestárlému mladíkovi. Usmál se bílými zuby a srdečným tónem prohlásil, že patří k malířovým vášnivým obdivovatelům.

VON MERKENS: A nakonec si dovolím představit kurátora Heerbranda.

Kurátor podal Johanovi ruku a usmál se od ucha k uchu. V jeho zádumčivém pohledu se nenacházel ani zákmit ironie či náznak dřívějších událostí.

Když hosté vyprázdnili svoje sklenice, Corinne von Merkensová navrhl, aby se odebrali k tabuli, která byla prostřená v zeleném salonu – téměř kulaté věžovité místnosti se zelenými hedvábnými tapetami a empírovým nábytkem. Na stěnách visela série drahocenných rytin a na stole stály dva těžké stříbrné svícny ruské provenience. Koberec pod stolem byl však prochozený, na stropě se nacházely velké vlhké skvrny a záclony vypadaly vybledle a zaprášeně. Několik vinných sklenek mělo otlučené hrany.

Johana posadili nalevo od hostitelky a Almy se ujal archivář Lindhorst. Hostitel dělal společnost své matce a kurátoru Heerbrandovi byl přidělen Ernst von Merkens.

Polévku roznášela s astmatickým supěním tlustá a neuvěřitelně nešikovná služka.

Sotva se vyřítila z místnosti, začal baronův bratr Ernst von Merkens ječivým hlasem naříkat.

ERNST: Ztracená služka! Jenže je samozřejmě levná a můj bratr si nějakou lepší nemůže dovolit. Navzdory všemu to ale není jeho vina. Upozorňuju vás, že vám služka polívku naservírovala tak špatně proto, že... že jsem...

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Teď už jsme se usadili. Ale dřív jsme hodně cestovali. Rád cestujete? Já cestování miluju. Nic jiného člověka tak nestimuluje.

LINDHORST: Alma, to je krásné a nezvyklé jméno.

HEERBRAND: ... v tomto uzavřeném okruhu. Neschopném vycítit agresivitu. Určitá byrokratická mstivost. (Zasměje se.)

VON MERKENS: ... ponižování! Slast z ponižování. Pořád ještě máme zuby.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Umělci určitě ano! Jsem přesvědčená, že žijete nejmíň dva životy.

ERNST: Když jste mě s mým bratrem vyslyšali v Bloomsfieldu.

MATKA: Teď bych chtěla být... (Zašeptá něco Heerbrandovi a ten se začne zalykat smíchy.)

VON MERKENS: Koupil jsem obraz jednoho známého malíře. Tenkrát! Žádné komentáře prosím, Ernste! Pověsil jsem si ho do salonu nohama vzhůru. Pak jsem k sobě toho malíře pozval, a ještě spoustu příjemných lidí, kteří rozuměli legraci.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Co byste tomu řekl vy? Prý se snadno rozzlobíte.

VON MERKENS: Smáli se. Bože, jak my jsme se tenkrát nasmáli.

ERNST: Soucit? Milosrdnost? Pochopení? Odpuštění? Péče? Jistě! To všechno údajně existuje, ve velkých dávkách a navíc tam, kde to nejmíň čekáme.

MATKA: Prošla jsem celou ulici, pane kurátore. Stojí mě to majlant. Ale chtěla jsem vidět, co vydržím, než... (Šeptá.)

LINDHORST: Rány se nikdy nezajizví. Hnis nepřestane vytékat. Infekce je konstantní. Pak už to rychleji či pomaleji spěje ke konci. Rozhoduje odolnost srdce.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Nepřetržitě hubnu. Jezdím po celém světě a vpytávám se specialistů. Občas se to zastaví, může se dokonce stát, že přiberu pár kil. Ale potom to začne nanovo. Můj muž tvrdí, že je to psychická záležitost a že to začalo, když jsme přišli o peníze.

ERNST: Když jsem *já* zpronevěřil rodinné peníze. To já za to můžu. Slyšíte? *Moje nepoctivost*. Proč tu u stolu sedí Lindhorst? Proč to tu nemůžeme prodat a odjet odsud? Je to moje vina, moje vina! Všechno to utrpení! Moje vina.

MATKA (Heerbrandovi): ... a čas od času jsem napsala: Vaše léky stojí za starou belu! Nepřejde to, nikdy to nepřejde. Musíte to vyoperovat. Já už jsem stará bába. Existuje určitá hranice. Ten profesor se ušklíbl a prohlásil: Kdepak, paní hraběnko. Já jsem o žádné hranici nikdy neslyšel!

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Ano, mám děti. Dva kluky. Ne, tady ne. Kdepak! Bydlí u strýčka. Mimo chodem, jsou to asi vaši známí. Znáte přece Veroniku Voglerovou! Podle toho, co jsem slyšela, ji znáte velmi dobře.

LINDHORST (se směje): Třeše se vám ruka.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Nesmírně krásná žena.
VON MERKENS: Taková nenávist jako v těch očích.
ERNST: Nesmírné oběti.
HEERBRAND: Člověku je nanic.

Všichni si chvilku navzájem skákali do řeči. Potom vstali od stolu a šli do velké temné knihovny, kde v krbu hořel oheň. Von Merkens vzal Johana v podpaždí, jako by ho podpíral. Uviděl Almin obličej s tázavým, neklidným výrazem, posadil se vedle ní a uchopil ji za ruku.

(10)

Následuje scéna z Kouzelné flétny v podání Lindhorstova loutkového divadla. Loutkové divadlo stojí v knihovně. Když se zvedne opona, scénu hrají za proscéníem skuteční zpěváci – chovají se jako loutky, které vodí Lindhorstovy zběhlé ruce. Když opona spadne, hosté tleskají. Lindhorst vystoupí do světla tajuplně žhnoucích ramp malého divadýlka.

LINDHORST: Kouzelná flétna je ukázkový příklad. Prosím, hned vám to dokážu. Vypravěč zrovna zanechal Tamina na temném nádvoří před chrámem moudrosti a mladík v hlubokém zoufalství zvolá: *O ewige Nacht, wann wirst du schwinden? Wann wird das Licht mein Auge finden?* Tato slova prožívá na smrt nemocný Mozart v tajné blízkosti. Odpověď sboru a orchestru je také: *Bald, bald Jüngling oder nie.*

Zvedne jednu z malých loutek a zadívá se na ni. Usměje se.

LINDHORST: Nejkrásnější a nejsrdceryvnější hudba, která kdy byla napsána. Tamino se zeptá: *Lebt denn Pamina noch?* Sní o lásce jako o něčem dokonalém.

Neviditelný sbor odpoví: *Pamina, Pamina lebt noch!* Všimněte si toho zvláštního, nelogického, ale geniálního dělení! Pamina Pami-na. To už není jméno mladé ženy,

to je formule, zaříkávadlo. A pak vymanění z úzkosti. Taminovalo nadějeplné: *Sie lebt! Ich danke euch dafür!* Těmito frázemi jako výchozím bodem vyjádřil Mozart v padesáti taktech svoje krédo. Tak naprosto nahé, tak hluboce a neproniknutelně osobní, a přesto jasné a samozřejmé. Jednoduchá pohádka (páně Mozartova nová strojová komedie, jak se o opeře vyjádřila kritika).

Naivní text, stručně řečeno skladba na objednávku, a nejvyšší zjevení umění! Vidíte, pane umělče?

Lindhorst se obrátil k Johanovi a čekal na jeho odpověď. V šerící se místnosti náhle zavládlo ticho. Tváře, oči, ústa, zuby.

JOHAN: Já si říkám umělec z nedostatku výstižnějšího označení. V mé tvorbě není nic samozřejmého, jen nutkání. Bez mého vlastního přičinění si mě vybrali jako cosi zvláštního, tele s pěti nohama, zrůdu. Nikdy jsem o tohle postavení neusiloval a nesnažím se ho ani udržet. Budiž! Sice mi čelo ovanulo velikášstvím, ale domnívám se, že jsem imunní. Stačí, když na okamžik pomyslím na nepatrný význam umění v lidském světě, a rozpálená hlava mi vychladne. To ovšem neznamená, že by nutkání nezůstalo. Snad je to choroba nebo mánie.

PANÍ VON MERKENSOVÁ (potlesk): Tak praví umělec.

ERNST (halasně): Skutečné vyznání.

VON MERKENS: Taková odvaha! Taková bystrost!

MATKA: Počkat! Dám mu vítěznou růži.

LINDHORST: Navrhuji, abychom si na našeho umělce připili. Není to jenom génius, ale i myslitel. To mě tedy podrž. To jsem netušil.

MATKA: Pestrobarevná růže do vašich vlasů! (Zašátrala mu rukama před obličejem. Pichlavá růže se mu mihla kolem očí a stařena ho obklopila svým těžkým parfémem.) Ach, škrábla jsem vás nehtem do tváře. Ukažte! Určitě vám teče krev. Tady máte můj kapesníček! Ne, je čistý. Já jsem ale nešika!

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Naš umělec byl zraněn.

Všichni se rozesmáli. Smál se i sám Johan, zatímco se staré paní von Merkensově snažil zastavit míhající se ztuhlé ruce.

Zničehonic k němu zamířila Alma. Odstrčila druhou ženu a pevně ho objala kolem ramen.

ALMA: Musíš se uklidnit. Moc jsi toho vypil. Buď chvilku u mě. (Ostatním.) V noci špatně spí, a tak toho moc nevydrží. Jenom se půjdeme trošku provětrat na terasu.

Svítil měsíc, studený a nehybný. Nad trávníkem na zahradě visela jako mokré prostěradlo mlha. Posadili se na lavičku. Alma ho dosud držela za ruku. Závrať se začala zmírňovat. Johanovi začalo být na nočním vzduchu zima. Znovu a znovu lapal po dechu. Alma seděla se skloněnou hlavou těsně vedle něj.

JOHAN (hlas): Alma, s vlasy krásně upravenými na večírek. Tak vymydlená a hezoučká. Určitě se na večírek těšila, měla velká očekávání, představovala si bůhvíco. Co si myslela teď? Suchá ruka se silnými prsty, opálená tvář, jemné vrásky u očí, řídká síť žil u spánku. Neuklidné, smutné srdce? Bezeslovná sounáležitost? V tomto okamžiku se k ní snažím proniknout, vteřinka blízkosti. Cítí mou touhu? Je jí lhostejná, poněvadž její vlastní cit je tak mohutný, že plně uspokojuje její potřeby? Proniknout k jinému člověku, obsáhnout ho, prožívat ho i s jeho tisíci a tisíci proměnami, nehrát role v tragické frašce, nýbrž žít sounáležitě ve společné skutečnosti. Žádná slova jako vězeň, vězení, mučení, dozorce, zdi, uzavření, odstup, prázdnota, hrůza, přízrak. Žádná slova jako rozsudek, trest, odpuštění, vinen, chybuující, vina, hanba a hřích. Žádné tresty, kati ani světci. Žádná doznání, noční můry ani akty pomsty. Proč se kdy zrodila myšlenka spravedlivého a mstivého boha, úzkostné volání modlitby, hrůzoplňná bdělost víry či slepá zuřivost? Z jaké hnilobné hrůzy vystoupil tento netvor, který se nazývá odpuštění hříchů, vzkříšení mrtvých a věčný život?!

ALMA: Ty můj chudáčku. Myslím, že... Kdybys... Víš, já myslím, že... (Odmlčí se.)

Johan se na ni dívá.

Náhle je obklopí ostatní, kteří se nenápadně, neslyšně přiblížili.

VON MERKENS (vlídně): Začali jsme si dělat starosti, že se něco stalo.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: ... nebo že jste nám utekli.

LINDHORST (vlídně): Je mi to opravdu líto. Kurátor Heerbrand mě upozornil, že můj projev o Kouzelné flétně se dal nesprávně vykládat.

MATKA: Za trest jsem si ustříhla nehet a té růži jsem ustříhla trny. Dejte si ji za ucho a buďte hrdý na svého génia!

HEERBRAND: Ano! Oba nás to zarmoutilo i rozčililo. Umělci jsou umělci a měšťáci jsou měšťáci.

VON MERKENS: Ten měsíc ale svítí, přátelé. Půjdeme se společně projít do parku.

Procházejí se ve vlhké měsíční záři po parku.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Trochu nás to rozrušilo. Není divu. Žijeme v naprosté izolaci. Ztratili jsme rovnováhu a prostě jsme vás vyděsili. Ale neodejdete od nás, vidíte?

VON MERKENS: Podívej se, Corinne! V noci, když svítí měsíc, je náš zámek přece jen krásný.

MATKA: Ach, můj podvazek! Otočte se, pane kurátore. Teď mluvíme o měsíci.

HEERBRAND (volá): Podívejte se na naše stíny! Kam se poděl Ernst? Ernste, příteli! Kdepak vězíte?

ERNST: Nevola! mě někdo? Trochu jsem se zatoulal. Je mi hanba, že je park tak zanedbaný. Představte si, jak vypadal před deseti lety. Vzorné zařízení, na které se jezdili dívat turisté!

Zábradlí u moře.

VON MERKENS: Tohle zábradlí nechal postavit můj děd. Když se víc slavilo, lidé trochu moc často padali dolů.

HEERBRAND: Je tu prudký sráz. Dvacet metrů?

ERNST: Devadesát sedm.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Cítíte, jak vás to vtahuje? Celé širé moře.

MATKA: To to ale duní, když velké příbojové vlny...

VON MERKENS: V dětství jsem z toho měl hrůzu. Ale ne, Lindhorste, copak jste se zbláznil?! Hned z toho zábradlí slezte.

LINDHORST (balancuje): „Měsíc se skryje za mraky a zavládne tma. Prudký poryv větru nad mořem, výkřik, ve vzduchu zavíří tělo. Archivář Lindhorst se roztříští o ostrá skaliska. Byla to vražda, sebevražda, nebo nehoda? Nikdo neví. Pochmurná kronika starého zámku se rozroste o další krvavé tajemství.“

VON MERKENS (si zakryje tvář rukama): Ach, Bože!

LINDHORST: Je mi šestačtyřicet let. Kolem mě naplno bují život, ale já se řítím čím dál hlouběji do labyrintu. (Zasměje se.) Takový nesmysl! Spasení skrze ženu. Velmi originální. A velmi pravděpodobné.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: To je v pořádku. Skvělé. Jste formát. Jsme plni obdivu, obdaroval jste nás zážitkem. Tak slezte a já vám dám pusu.

LINDHORST: Hned to bude. (Políbí ji.) Máte ledová ústa.

MATKA (se směje): Ještě to!

Uvnitř parku. Alma přistoupila těsně k Johanovi a opatrně ho vzala kolem pasu.

ALMA (šeptá): Nikdy se nelíbáme. Napadlo tě to někdy? Skoro bych dokázala naše polibky spočítat.

HEERBRAND: Jak říkám! Existuje cosi, co mě děsí k smrti. Potkám na cestě neznámého muže. Rozmlouváme spolu o tom či onom. Zničehonic se obrátí proti mně a udeří mě do tváře. V obličeji je mrtvolně bílý a oči má plné nenávisti. Nic nechápu, jenom se mi udělá zle a začne mi téct krev z nosu. Vykoktám několik nesouvislých omluvných

slov. Jsem úplně otřesený. A když muž zmizí, zeptám se sám sebe: Je to opravdu tak? Musí to tak být?

Heerbrand začal mluvit ječivým hlasem. Prosebně se obrátil k měsíčně bledým tvářím.

(11)

Všichni se vrátili na zámek. Začalo se rozednívat. Věžní hodiny odbily tři.

PANÍ VON MERKENSOVÁ (Johanovi): Ty už chceš jít? Ne, ne! Dřív než odejdeš, se musíš podívat, kam jsem povésila tvůj obraz. – Almičko, pojď taky. – Jo, ona spí. Nebudeme ji rušit.

ALMA: Já nespím.

Ložnice.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Tak pojďte. Oba dva. To bude jen chvilka. Podívejte se, jaký mám výhled! Co nevidět vyjde slunce. Prosím, pojďte dál. Ložnici jsem si zařídila zcela podle svého vkusu. Co tomu říkáte? A tady je ten obraz! Naproti posteli. Vidím ho každé ráno i večer. Stal se součástí mého osamělého života. (Na stěně naproti posteli visí Johanův portrét Veroniky: klidná bledá tvář, široce otevřené tmavé oči.) Miluju ji. Jak dlouho jste spolu žili? Promiňte, že se ptám na tak osobní věci.

ALMA: Třináct let.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: No jo, říkal to. Miloval ji, vidíte? Na to se ptát nemusím. Byl z toho tenkrát pěkný skandál. Ale bylo to *hrozně* romantické. Všichni jsme chuděrce Veronice Voglerové strašně záviděli.

ALMA: Aha!

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Žárlíš?

ALMA: Myslím, že ne.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Můj muž je hodně žárlivý. Ale je to skvělý milenec. Podívejte se na tuhle podlitinu. Je to,

abych tak řekla, jizva po řádění jiného muže. Věčný zdroj stále nového vzrušení. Všechno je to samozřejmě triviální, ale mě to stimuluje. Přestože si brzy budu muset vymyslet něco nového. Ta podlitina nebude mít fascinující účinek navěky. (Zasměje se.) Pomohla bys mi? Almičko, nezlob se na mě, dělala jsem si legraci. Byl to hloupý vtip, vid? Pojdte, půjdeme za ostatními. (Upraví si a trochu popotáhne sukni, projede si vlasy hřebenem a vlídně se zasměje.) Každopádně jsem si koupila podstatný kus tvého muže. (Ukáže na obraz.) Vid?

V knihovně vládlo velké pozdvižení. Všichni pobíhali sem a tam a volali Ernsta. Von Merkens podal své ženě nějaký lístek a chvatně vyšel na terasu.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Prosím tě, já nemám brýle. Pomoz mi to přečíst.

Johan popošel k oknu, kam dopadalo šedé, deštěm ztěžklé ranní světlo, a přečetl následující text: Nikdy se mi nedostalo žádného trestu, jenom odpuštění. Nechci být nevděčný, ale velmi jste mi ukřivdili. Každý člověk musí nést svůj trest, jinak to nevydrží.

PANÍ VON MERKENSOVÁ: Na procházce? Ano, byl tam s námi, ale najednou zmizel. Já vím. V ruce měl šňůru na prádlo. Pak zmizel, a když se vrátil, neměl...

Park. Po několikaminutovém pátrání Ernsta von Merkense našli. Oběsil se.

(12)

Alma a Johan se vraceli domů. Poprchávalo a moře u útesů bíle pěnilo. Alma se zničehonic zastavila – měla zaťaté ruce a dívala se na svého muže s nýmým, téměř ší-

leným zoufalstvím. Johan k ní přistoupil, ale ona zavrtěla hlavou a zavřela oči.

ALMA: Chci ti říct, že jsem četla tvůj deník a jsem skoro nemocná strachy. Ne, počkej. Nech mě domluvit. Chtěla bych ti říct něco, na co myslím už několik dní. Říkala jsem si: Vidím, že se pořád něco děje. Něco, co je hrozné, protože se to nedá nijak nazvat. Ale jestli si myslíš, že ti chci utéct... Ne, nechci ti utéct, ani kdybych byla strachy bez sebe. A ještě něco: Chtějí nás rozdělit. Chtějí tě mít sami pro sebe, a když jsem s tebou já, je to pro ně mnohem těžší. Nepřimějí mě k tomu, abych ti utekla, i kdyby se sebevíc snažili. Zůstanu, ano. Zůstanu, dokud...

Rozplakala se. Johan se jí pokusil dotknout, ale odtáhla se. (Náhle pochopil, že její zármutek se netýká ničeho jiného než jí samé. Že svého muže poprvé nechává mimo.)

druhé dějství

(13)

Dům.

Jedna z vzácných, neproniknutelně temných nocí, kdy moře je tiché. Alma a Johan jsou už několik hodin vzhůru. Almu přemáhá únava.

JOHAN: Byly doby, kdy noci sloužily spánku, hlubokému bezesnému spánku! "Hlavní chod hostiny života. Každý den v něm umře." Shakespeare. Spát. Probouzet se beze strachu.

ALMA: Ano.

JOHAN: Jsi unavená?

ALMA: Ano. Ale není to tak strašné.

JOHAN: Jsme vzhůru každou noc až do svítání. Ale tahle hodina je nejtěžší. Víš, jak se jí říká? (Alma zavrtí hlavou.)

Naši předci jí říkali hodina vlků. Je to hodina, kdy umírá nejvíc lidí. Hodina, kdy se rodí nejvíc dětí. Právě teď nás navštěvují noční můry. A když jsme vzhůru, tak...

ALMA: ... máme strach.

JOHAN: ... máme strach. (Zakryje si tvář rukama.) Ach!

ALMA: Ano.

JOHAN: To nic. Jen jsem si na něco vzpomněl. Na něco z dětství.

ALMA: V rádiu jsou vybité baterie.

JOHAN: Chceš to slyšet?

Alma přisvědčí.

JOHAN: Zničehonic se mi to vybavilo. Temná šatna. Byl to jakýsi trest, rozumíš. Hodili mě do ní, zuřícího, křičícího a vyděšeného. Dveře se zavřely. Rozhostilo se ticho a tma. Dostal jsem šílený strach a začal jsem bouchat a kopat. Řekli mi totiž, že právě v té šatně žije malinký človíček – něco mezi trollem a skřítkem. Dokázal zavřenému zločinci uhryzat prsty na nohou. Když jsem přestal bouchat, ihned jsem uslyšel, že v rohu cosi šustí. Bylo mi jasné, že je se mnou amen. Zmocnila se mě tichá panika, začal jsem šplhat na krabice od bot a regály, snažil jsem se zvednout na rukou, kolem mě se řítily šaty, neudržel jsem se a upadl jsem, divoce jsem mlátil rukama do všech stran ve snaze bránit se tomu malému stvoření. Zároveň jsem vyl hrůzou a prosil o odpuštění. Moje kapitulace byla vyslyšena. Dveře se otevřely a mohl jsem vystoupit do denního světla.

Otec pronesl: Matka mi řekla, že prosíš o odpuštění. – Ano, odpověděl jsem. Strašně prosím o odpuštění. – Tak připrav zelenou pohovku, pravil otec. Přistoupil jsem k zelené pohovce v otcově pokoji, sebral dva polštáře a položil je na sebe. Pak jsem došel pro rákosku, sundal si kalhoty a položil se na břicho na ty zelené polštáře. Kolik ran si zasloužíš? zeptal se otec. – Co nejvíc, odpověděl jsem. Potom jsem dostal pořádný, ale ne nesnesitelný výprask. Když byl trest vykonán, vytáhl jsem si kalhoty a rákosku

jsem odnesl zpátky do kouta za knihovnou. Pak jsem se obrátil k matce a řekl: Odpustíte mi teď, matko? – Odpověděla: Samozřejmě že ti odpouštím. Natáhla ke mně ruku a já jsem jí tu ruku políbil. Potom jsem se obrátil k otci. Můžete mi teď, otče, odpustit? – Odpouštím ti, odpověděl, napřáhl ruku a já mu ji políbil. (Odmlčí se.)
Almo? Posloucháš mě?

ALMA: Poslouchám. Poslouchala jsem tě celou dobu. Ne-spala jsem. Dokonce už ani nejsem unavená. (Pauza.)

(14)

(Toto vyprávění doprovázejí ad libitum filmové záběry.)

JOHAN (se dívá na Almu): Tak já ti povím ještě něco jiného. (Pauza.)

S kamarádem jsme si často hráli v nemocničním parku. Nejvíc nás lákal cihlový domek s černou plechovou střechou a mléčným sklem v okně. Tam se uchovávali čerství nebožtíci. Jednoho nedělního odpoledne, kdy svítilo jarní slunce a na kopcích tál sníh, jsme do té kaple vlezli. Stála tam rakev, už zavřená a skoro celá pokrytá květinami. V druhé, větší místnosti leželo pod bílými prostěradly hned několik nebožtíků. Do slepých oken se opíralo slunce, ale uvnitř bylo chladno, zatuchle, nasládle to tu páchlo po sklepe. Najednou jsem uslyšel, jak se zavírají dveře. To se můj kamarád odkradl pryč. Zůstal jsem s mrtvými sám. Děsilo mě to, ale bylo to i lákavé. Poodhrnul jsem trochu prostěradla a začal si prohlížet tváře nebožtíků. Vypadaly uměle. Byla tam taky jedna žena, ta měla zrzavé vlasy s pěšinkou uprostřed, hezký pršáček a v pěkně tvarovaných uších zlaté kroužky. Velká modrobílá ústa, lehce rozevřené rty, které odhalovaly řadu stejnoměrných bílých zubů. Z ní jsem prostěradlo stáhl: měla těžké, bujné tělo a mohutná stehna.

Dlouho jsem se na mrtvou uhranutě díval. Pak jsem zvedl ruku a dotkl se jejího obličeje, uší, ramen, prsů, špičky

prstů mi klouzaly po oblých bocích, chomáči rudožlutých chlupů na pohlaví a dlouhých, mohutných stehnech.

(Tady filmové záběry skončí.)
Dům, noc, Alma a Johan.

JOHAN: To byl můj první zážitek nahé ženy.

Odmlčí se.

JOHAN: Almo, Almo, posloucháš mě, nebo spíš?

ALMA: Ne, jsem vzhůru. Jenom mě hrozně bolí záda. Pořád se ještě ani trošku nerozednívá. Slyšíš to ticho? Je to zvláštní, když moře je jednou úplně klidné. Svým způsobem je to příšerné. Vid'?

JOHAN: Proč pláčeš?

ALMA: Já nepláču. Jenom jsem si vzpomněla na dítě. A k tomu ještě tahle velká tichá tma. Jako kdyby už nikdy nemělo být světlo.

JOHAN: Chuděrko.

ALMA: Vezmi mě za ruku. Tak. Už je to lepší.

JOHAN: Povím ti, Almo, něco divného. Něco hrozného. Stalo se to před několika týdny.

ALMA (zmučeně): Něco hrozného?

JOHAN: Vzpomínáš, jak jsem tenkrát přišel domů s tím, že mě uštkl had.

ALMA: Ano.

JOHAN: Nebylo to uštknutí.

ALMA: Tak co to bylo, když ne uštknutí?

JOHAN: Povím ti to, ale musíš mi slíbit, že to nikdy... nechtěl jsem to nikdy nikomu říct. Nevím dokonce ani, jestli...

ALMA (dostane strach): Tak mi to pověz.

JOHAN: Nesmíš to nikdy nikomu říct.

ALMA: Slibuju. Nikdy to nikomu neřeknu.

JOHAN: Vzpomínáš si na to místo s nízkými plochými skalami. A na tu propast pod nimi. Na začátku léta jsme tam občas chodili. Pamatuješ?